

«ارزیابی نحوه استقرار و تحقق ساز و کارهای کارکردی ایفای نقش شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی»

دکتر مهدی سبحانی نژاد*

دکتر رضا ساکی**



چکیده

در این پژوهش، نحوه استقرار شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی شهر اصفهان چگونگی تحقق ساز و کارهای لازم برای ایفای نقش شوراها در مدارس مذکور، ارزیابی شده است. روش پژوهش توصیفی بوده و در خلال آن از سه شیوه؛ تحلیل محتوا، زمینه‌یابی پرسشنامه‌ای و مشاهده استفاده شده است. نمونه پژوهش شامل کلیه

* استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد تهران

** عضو هیأت علمی پژوهشکده تعلیم و تربیت

سوابق؛ اسناد و صورت جلسات شوراهای دانش‌آموزی ۳۰ مدرسه راهنمایی مورد بررسی، ۳۰ نفر نماینده مدیر در شوراها و ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس راهنمایی مذکور بوده است. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده بوده است، به علاوه کلیه اسناد، مدارک و صورت جلسات شوراهای دانش‌آموزی مدارس نیز، تحلیل محتوایی شده‌اند. چهار ابزار پژوهش شامل؛ فرم تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورت جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه، پرسشنامه نماینده مدیر در شورا، پرسشنامه دانش‌آموزان و فرم چک لیست مشاهده بوده است. داده‌های حاصل، به دو شیوه توصیفی و استنباطی تحلیل آماری شده‌اند. عمده‌ترین یافته‌های پژوهش شامل زمینه‌های ذیل بوده است:

- ۱- در بیشتر مدارس؛ شورای دانش‌آموزی تشکیل شده باشد.
- ۲- میانگین کل همکاری مدیریت مدارس راهنمایی با شوراهای دانش‌آموزی در حد زیاد و معنی‌دار (بالتر از متوسط) بوده است، همچنین در میزان همکاری مدارس با شوراهای دانش‌آموزی برحسب متغیرهای؛ جنس دانش‌آموزان (برتری دختران) و ناحیه (برتری دختران) و ناحیه (برتری ناحیه سه) تفاوت معنادار وجود داشته است.
- ۳- میانگین کل چهار کارکرد برنامه‌ریزی، جذب و سازماندهی، هدایت و مدیریت اجرایی و ارزیابی شوراهای دانش‌آموزی مدارس در حد زیاد و معنادار (بالتر از متوسط) بوده است؛ به علاوه، در میزان کارکردهای برنامه‌ریزی و جذب و سازماندهی برحسب متغیرهای ناحیه (برتری ناحیه سه) و پایه تحصیلی دانش‌آموزان (برتری پایه

اول) و در دو کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی و ارزیابی
نسوراهای دانش آموزی برحسب متغیرهای جنس (برتری
دختران) و ناحیه مدارس (برتری ناحیه سه) تفاوت معنادار
وجود داشته است.



مقدمه

در سال ۱۳۷۸ آیین‌نامه جدید اجرایی مدارس به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسید. در آیین‌نامه مذکور، ارکان جدید تصمیم‌گیری در مدارس شامل؛ مدیر، انجمن اولیا و مربیان، شورای مدرسه، شورای معلمان و شورای دانش‌آموزی^۱ تعریف شده است. براساس آیین‌نامه مذکور از سال ۱۳۷۷ شورای دانش‌آموزی با هدف مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در مدارس ایجاد و سعی شده است با تشکیل هشت کمیته شورای دانش‌آموزی^۲ زمینه مشارکت دانش‌آموزان را در راستای شرح وظایف مشارکتی تعیین شده، برقرار سازند (دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۷۸).

دانش‌آموزان عموماً، علاقه‌مندند تا در فعالیت‌های شوراهای مدرسه‌ی خود مشارکت^۳ داشته باشند. پت مور و مک ایتتایر^۴ (۲۰۰۲) طی پژوهش خود در مدارس کنتاکی نشان دادند، به رغم این که دانش‌آموزان، حداقل مجوز مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مدرسه‌ایی را کسب کرده بودند، با وجود این ۷۷ درصد از آنان، تمایل داشتند تا در امور مدارس مشارکت کنند.

آلدرسون^۵ (۲۰۰۲) با بررسی نظرات ۲۲۷۲ دانش‌آموز از مدارس انگلستان و ایرلند شمالی به این نتیجه رسید که دانش‌آموزان به کارآمدهای شوراهای دانش‌آموزی نظر مثبت داشتند و به مشارکت در برنامه‌های شوراهای مذکور علاقه‌مند بودند. به علاوه آنان، شوراهای دانش‌آموزی را موجب شکل‌گیری فعالیت‌های اجتماعی مثبت در مدرسه تلقی کرده‌اند.

-
- 1- Student's council
 - 2- Student's council societies
 - 3- Participation
 - 4- Patmor and Ncintyre
 - 5- Alderson

هیتی و پیل^۱ (۱۹۹۴) با توجه به اظهارات مدیران مدارس ایالت داکوتای جنوبی، بیان داشتند که شوراهای دانش‌آموزی برای دانش‌آموزان، مثبت بوده است. به اعتقاد آنان شوراهای دانش‌آموزی فرصت‌هایی را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهند که در حل مسایل، اشتراک نظر، تبادل آرا و اداره پروژه‌ها، رهبری را بیاموزند و عملی سازند.

نتایج پژوهش‌های ورنبرگ^۲ (۱۹۹۰) نشان داد، فعالیت‌های فوق برنامه دانش‌آموزی، نقشی مهم در برنامه‌های مدارس راهنمایی امریکا ایفا می‌کند. این مدارس سالانه ۱۰ تا ۵۰ فعالیت فوق برنامه مدرسه‌ایی را پیش‌بینی و ارایه می‌کنند که براساس وسعت مدارس، گستره‌ی فعالیت‌های مشارکتی مذکور متغیر است.

گراندی^۳ (۱۹۹۳) طی پژوهش خود دریافت که دانش‌آموزان شرکت کننده در فعالیت‌های مشارکتی دینی، در مقایسه با آن‌هایی که در این فعالیت‌ها مشارکت نمی‌کردند از جهات گوناگون تفاوت داشتند. خانواده‌های آن‌ها آموزش بیشتری دیده بودند و درآمد بالاتری داشتند. در عین حال، نمرات تحصیلی این دانش‌آموزان در ریاضی، علوم و انشاء بالاتر از گروه دیگر بود. همچنین آنان، در دوره‌های افتخاری بیشتری شرکت جسته بودند. افزودن بر آن، این دانش‌آموزان در سایر فعالیت‌ها به ویژه فعالیت‌های انسان دوستانه اجتماعی، بهداشتی و آموزشی نیز، بیشتر شرکت می‌کردند.

گارتون و پرات^۴ (۱۹۹۱)، طی پژوهش خود دریافتند که اکثریت قابل توجه دانش‌آموزان شرکت کننده در فعالیت‌های مشارکتی، دختران هستند. در

-
- 1- Heathy and phil
 - 2- Vornberg
 - 3- Grandy
 - 4- Gorton and pratt

حقیقت دانش‌آموزان دختر بیش از پسران به فعالیت‌های مشارکتی آموزشی علاقه دارند.

کولادارسی و کوب^۱ (۱۹۹۶) ضمن پژوهش خود نشان دادند که دانش‌آموزان دبیرستان‌های کوچک (کمتر از ۸۰۰ دانش‌آموز) نسبت به دانش‌آموزان دبیرستان‌های بزرگ (بیش از ۱۶۰۰ نفر) مشارکت بیشتری در فعالیت‌های فوق برنامه مدرسه داشته‌اند افزودن بر آن مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه به طور چشمگیری با خودشناسی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان مرتبط است.

استیونس و پلتیر^۲ (۱۹۹۴)، تیز طی پژوهش خود، نتیجه پژوهش کولادارسی و کوب را تأیید کردند و دریافتند که دانش‌آموزان مدارس کوچک بیش از دانش‌آموزان مدارس بزرگ به مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مدرسه تمایل دارند. طی این مجموعه از فعالیت‌ها، توان تحصیلی دانش‌آموزان ارتقاء می‌یابد و فرصتی فراهم می‌آید که مهارت‌های رهبری، مسؤولیت‌پذیری و انگیزه تحصیلی آنان ارتقا یابد.

محمدی، احمدی و شکوهی (۱۳۷۹) در پژوهشی که در راستای بررسی چگونگی اجرای طرح شورای دانش‌آموزی در مدارس دوره راهنمایی در سال تحصیلی ۷۸-۷۹ به انجام رساندند دریافتند که ۹۲ درصد دانش‌آموزان تشکیل شورا در دوره راهنمایی را ضروری دانسته و ۶۶ درصد مدیران و مربیان نیز، با تشکیل شورا در این دوره موافقت داشته‌اند. افزون بر آن دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که شورا در ایجاد و بهبود روحیه مشارکت‌پذیری و تصمیم‌گیری مؤثر

1- Coladoraci and cobb

2- Steven and Peltier

بوده است. مدیران و مربیان نیز، شورا را در جلب مشارکت عملی دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های مربوطه موفق دانسته‌اند.

اسکندری و احمدی (۱۳۷۷) در پژوهشی به منظور بررسی مقدماتی طرح شورای دانش‌آموزی مدارس، میزان تمایل به این دسته از مشارکت‌ها را بنا بر اظهارات دانش‌آموزان ۵۳/۶ درصد بیان داشته‌اند. در واقع آنان اظهار کرده‌اند که ۵۳/۶ درصد از پاسخگویان، مفیدترین فعالیت فوق برنامه مدرسه را عضویت در چنین شوراهایی دانسته‌اند.

عوامل متعددی بر سطح و میزان علاقه دانش‌آموزان به مشارکت در این فعالیت‌ها، تأثیر دارند. به طوری که مک نیل^۱ (۱۹۹۸) طی پژوهش خود دریافت که دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالاتر، توانایی و تمایل مطلوب‌تری برای مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مدرسه از خود نشان داده‌اند.

رحیمی (۱۳۷۲) و فقیهی (۱۳۷۷) در پژوهش‌های خود اظهار داشتند، جنسیت دانش‌آموزان بر نوع علاقه و تمایل آنان برای مشارکت در این دسته از امور تأثیر دارد، به طوری که دختران بیش از پسران به فعالیت‌های مشارکتی آموزشی علاقه داشته‌اند. افزون بر آن عدم تشویق، عدم اعتماد به نفس، گوشه‌گیری، کمبود وقت و سنگینی درس نیز بر عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشی تأثیر داشته است.

خیرایی و محبی (۱۳۷۹) در پژوهش خود نشان دادند که ۸۵ درصد دانش‌آموزان در انتخابات شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهرستان خرم‌آباد شرکت کردند و ۸۳ درصد آنان، وجود شوراهای دانش‌آموزی را در مدرسه ضروری دانستند. همچنین، ۶۳/۶۶ درصد دانش‌آموزان همکاری مدیر و

1- Mc Neal

مسئولان مدرسه را در برگزاری انتخابات مطلوب دانستند. همچنین، ۶۵/۶۶ درصد از دانش‌آموزان اظهار کردند که شوراهای دانش‌آموزی در حدی قابل توجه با دانش‌آموزان در ارتباط هستند (خیرایی، ۱۳۷۹).

چاپچیان (۱۳۷۹) پژوهشی را در راستای بررسی چگونگی اجرای طرح شوراهای دانش‌آموزی و جو حاکم بر دبیرستان‌های دولتی شهرستان‌های استان تهران به انجام رساند که هدف آن ارزیابی تصویری از چگونگی اجرای شوراهای دانش‌آموزی، مناسبات و روابط انسانی حاکم در مدارس و همچنین، ترسیم سطح باور و اعتقاد والدین، دانش‌آموزان، مسئولان اداری و آموزشی درباره‌ی مشارکت دانش‌آموزان در اداره‌ی امور واحدهای آموزشی بود و به این نتیجه رسید که مدیران واحدهای آموزشی، والدین دانش‌آموزان، مسئولان آموزشی و دانش‌آموزان با ضریب بالایی بر مفید بودن شوراهای دانش‌آموزی تأکید داشته و این شوراهای را عاملی برای تقویت روحیه مشارکت و مسئولیت‌پذیری و ارتقای اعتماد به نفس در دانش‌آموزان ارزیابی کرده‌اند. با این وجود در اکثر واحدهای آموزشی مورد بررسی به طور عملی، بهای لازم به شوراهای دانش‌آموزی داده نشده است (چاپچیان، ۱۳۷۹).

همت (۱۳۸۰) ضمن پژوهش خود دریافت که عمده‌ترین فعالیت‌های مشارکتی شوراهای دانش‌آموزی در زمینه برگزاری اردوها، نماز جماعت، اداره‌ی تعاونی، اداره کتابخانه و امور انضباطی مدرسه بوده است.

بدیهی است، اجرای موفق طرح شوراهای دانش‌آموزی، مستلزم شرایط و امکاناتی خاص است که از عمده‌ترین آن‌ها می‌توان به برنامه‌ریزی دقیق، توجیه اولیای مدارس و به ویژه نمایندگان مدیران مدارس در این شوراهای و همچنین، آموزش دقیق نیروهای درگیر اشاره کرد. در واقع، استقرار مطلوب این شوراهای در مدارس و تشکیل هشت کمیته علمی و آموزشی؛ فرهنگی و مذهبی؛ سیاسی و اجتماعی؛ ورزشی؛ اداری و مالی؛ مراسم و تبلیغات؛ تعاون؛

امداد و بهداشت و انضباطی مستلزم وجود ساختار مطلوبی از ساز و کار برنامه‌ریزی^۱، سازماندهی^۲، هدایت^۳ و ارزیابی^۴ خواهد بود؛ به طوری که عملکرد دانش‌آموزان و نماینده مدیر در هر یک از کمیته‌های هشتگانه این شورا، هنگام طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی موردنظر براساس ساز و کارهای منطقی و پذیرفته شده مذکور باشد.

با توجه به اهمیت ارزیابی نحوه استقرار شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی، مسأله اساسی پژوهش حاضر، بررسی نحوه استقرار و ساز و کارهای به کار گرفته شده از سوی اعضای شورا و کمیته‌های آن در خلال طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی شوراهای دانش‌آموزی دوره راهنمایی شهر اصفهان بوده است.

از این رو، هدف کلی پژوهش حاضر، تعیین نحوه استقرار شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی شهر اصفهان و چگونگی تحقق ساز و کارهای لازم برای ایفای نقش آن در مدارس دوره راهنمایی شهر اصفهان بوده است. چهار ساز و کار موردنظر در این پژوهش شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی است.

در این ارتباط، هفت سؤال اصلی پژوهش به شرح ذیل طراحی و بررسی شده است:

- ۱- شکل‌گیری و فعالیت شوراهای دانش‌آموزی به چه میزان بوده است؟
- ۲- همکاری مدیریت مدارس راهنمایی برای شکل‌گیری و تحقق وظایف شوراهای دانش‌آموزی مدارس، به چه میزان بوده است؟

-
- 1- Planning
 - 2- Organizing
 - 3- Directing
 - 4- Evaluation

۳- توانایی شوراهای دانش‌آموزی برای برنامه‌ریزی و آماده کردن مجموعه‌ای متنوع از فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی برای دانش‌آموزان به چه میزان بوده است؟

۴- توانایی شوراهای دانش‌آموزی در جذب و سازماندهی دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی، به چه میزان بوده است؟

۵- توانایی شوراهای دانش‌آموزی در هدایت و مدیریت اجرایی فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی به چه میزان بوده است؟

۶- توانایی شوراهای دانش‌آموزی در ارزیابی و بهبود فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی به چه میزان بوده است؟

۷- آیا در هر یک از موارد فوق میان نتایج فرم تحلیل محتوای سوابق و اسناد شورای دانش‌آموزی (برحسب متغیرهای؛ نوع مدرسه پسرانه و دخترانه، ناحیه، سابقه خدمت مدیر، سطح تحصیلات مدیر، جنس مدیر و جنس نماینده وی در شورا)، میان نتایج پرسشنامه نماینده مدیر در شورا (برحسب متغیرهایی چون؛ جنس، رشته تحصیلی، سابقه خدمت و سطح تحصیلات) میان نتایج پرسشنامه دانش‌آموزان (برحسب متغیرهای؛ جنس؛ ناحیه و نوع همکاری و ارتباط با شورای دانش‌آموزی) و میان نتایج چک لیست مشاهده (برحسب متغیرهای؛ جنس، ناحیه و نوع همکاری و ارتباط با شورای دانش‌آموزی) تفاوت معنی‌دار وجود داشته است؟

روش

در این جا روش انجام دادن پژوهش را شرح می‌دهیم.

روش: با توجه به عنوان پژوهش، چهار ابزار مورد استفاده و همچنین تلاش پژوهشگر در بررسی و تحلیل سوابق، اسناد، مدرک و صورت‌جلسات شوراهای دانش‌آموزی، جمع‌آوری نظرات و مشاهده عینی عملکرد مدارس،

روش پژوهش توصیفی بوده که ضمن آن از تحلیل محتوا، زمینه‌یابی پرسشنامه‌ای و مشاهده استفاده شده است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری پژوهش شامل چهار بخش متفاوت بوده است که به ترتیب شامل؛ کلیه اسناد، مدارک، سوابق و صورت‌جلسات شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۳-۸۲، کلیه نمایندگان مدیران در شوراهای دانش‌آموزی (بالغ بر ۷۸۸ نفر)، کلیه دانش‌آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان (بالغ بر ۱۰۲۹۰۸ نفر) و همچنین کلیه شوراهای دانش‌آموزی مدارس مذکور (بالغ بر ۴۰۸ باب مدرسه) است. در راستای برآورد کردن تعداد نمونه، از اولین جامعه تحقیق (کلیه سوابق، اسناد و صورت‌جلسات شورای دانش‌آموزی مدارس) نمونه‌گیری به عمل نیامده است، افزون بر آن، با استفاده از داده‌های به دست آمده از اجرای آزمایشی ابزارهای پژوهش و همچنین استفاده از فرمولی که سرایی^۱ (۱۳۷۲) معرفی کرده است، تعداد نمونه لازم برآورد گردید. بدین ترتیب، نمونه پژوهش شامل؛ کلیه سوابق، اسناد و صورت‌جلسات شوراهای دانش‌آموزی مدارس مذکور، ۳۰ نفر از نمایندگان مدیران، ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس راهنمایی در پایه‌های اول، دوم و سوم و همچنین، ۳۰ شورای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی از میان مدارس شهر اصفهان بوده است. براین اساس، روش نمونه‌گیری نیز، طبقه‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده بوده و از جامعه اول (سوابق و اسناد) نیز، نمونه‌گیری به عمل نیامده است.

۱- فرمول مورد استفاده در نمونه‌گیری از این قرار است:

$$n = \frac{Nt2s2}{Ns2 + t2s2}$$

n = برآورد نمونه، N = تعداد جامعه آماری، t = سطح اطمینان ۹۵٪، S2 = پیش برآورد واریانس، d = دقت احتمالی مطلوب

ابزارهای گردآوری داده‌ها: در پژوهش حاضر از چهار ابزار استفاده شده است:

۱. فرم تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورت جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه (به منظور بررسی سؤال شماره یک پژوهش).
۲. پرسشنامه نمایندگان مدیران (به منظور بررسی سؤال شماره دو پژوهش).
۳. پرسشنامه دانش‌آموزان (به منظور بررسی سؤال شماره دو پژوهش).
۴. چک لیست مشاهده کارکردهای شورای دانش‌آموزی (به منظور بررسی سؤال‌های شماره سه تا شش پژوهش).

طیف مورد استفاده در ابزارهای دو تا چهار لیکرت بوده است. برای تعیین روایی^۱ محتوایی و صوری ابزارها، فرم ارزیابی تهیه و برای صاحب‌نظران مربوطه ارسال شده است. میانگین ارزیابی متخصصان روایی صوری و محتوایی ابزارها به ترتیب: ۴/۳۷، ۳/۹۳، ۳/۸۷ و ۴/۵۶ بوده است که بیانگر روایی ابزارها در سطح بسیار زیاد است. برای تعیین پایایی^۲ ابزارها نیز، ضریب پایایی محاسبه شده با استفاده از فرمول آلفای کراباخ به ترتیب اعداد: ۰/۹۲، ۰/۸۴، ۰/۸۷ و ۰/۹۶ بوده است.

روش‌های تحلیل داده‌ها: برای توصیف نمونه از شاخص‌های آمار توصیفی استفاده شده است. در تحلیل‌های آماری استنباطی نیز، پس از بررسی عادی بودن توزیع داده‌ها (با استفاده از آزمون «کالموگروف - اسمیرنف») و با توجه به توزیع عادی داده‌ها و همگنی واریانس داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک از جمله، آزمون «T تک متغیره» به منظور بررسی فرضیه صفر در یافته‌های

1- Validity

2- Reliability

حاصل در سؤال‌های پژوهشی (تعمیم یافته‌های پژوهش به جامعه)، آزمون «T دو متغیره» برای تحلیل وجود تفاوت‌های معنادار در متغیرهای دو سطحی و آزمون «F» (تحلیل واریانس چند متغیری) و مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها «توکی» برای تحلیل متغیرهای چند سطحی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در این جا، تحلیل آماری نتایج سؤال‌های پژوهش ارائه می‌شود (البته برای اختصار، فقط نتایج تحلیل‌های معنادار آورده شده است).

تحلیل نتایج سؤال یک

۱) در تحلیل داده‌های حاصل از بررسی سؤال اول پژوهش شکل‌گیری و فعالیت شوراهای دانش‌آموزی در مدارس راهنمایی شهر اصفهان به چه میزان بوده است؟ نتایج حاصل از ابزار فرم تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورت‌جلسات شورای دانش‌آموزی مدارس در سطح توصیفی بیانگر آن است که در ۱۰۰ درصد مدارس نمونه پژوهش، شوراهای دانش‌آموزی تشکیل شده است. در این ارتباط، ۹۰ درصد مدارس تا پایان آبان ماه، شورای دانش‌آموزی را تشکیل داده‌اند. افزون بر آن، در ۱۰۰ درصد مدارس مذکور، انتخابات شوراهای دانش‌آموزی مدارس برگزار شده است و همچنین، در ۱۰۰ درصد مدارس مذکور نماینده مدیر نیز، در شوراهای دانش‌آموزی مدرسه تعیین شده است. از سوی دیگر، از مجموع کمیته‌های هشتگانه تصریح شده در آیین‌نامه شوراهای دانش‌آموزی مدارس، ۸۲/۰۳ درصد کمیته‌ها تشکیل شده و میانگین کل جلسات تشکیل شده شورای دانش‌آموزی ۳/۸ جلسه بوده است.

۲) از آن جا که در کلیه مدارس مورد بررسی، شوراهای مذکور تشکیل شده بودند، بنابراین نیازی به تحلیل استنباطی در معناداری میزان تشکیل شورا نبوده است.

تحلیل نتایج سؤال دو

۱) تحلیل توصیفی نتایج سؤال دوم پژوهش (همکاری مدیریت مدارس راهنمایی شهر اصفهان برای شکل‌گیری و تحقق وظایف شوراهای دانش‌آموزی مدارس، به چه میزان بوده است؟) بیانگر آن است که از دید نمایندگان مدیران در شوراهای دانش‌آموزی، مدیریت مدارس با حضور فعال نماینده مدیر در جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه، حمایت از شورای دانش‌آموزی در فعالیت‌ها و برنامه‌های آن و ارائه پیشنهادهای عملی برای تقویت شورای دانش‌آموزی با شوراهای مذکور همکاری مطلوب داشته‌اند. دانش‌آموزان نیز، در اظهارات خویش، همکاری مذکور را تأیید کرده و اعتقاد داشته‌اند که مدیریت مدارس با حضور فعال نماینده مدیر در جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه و حمایت از شورای دانش‌آموزی در فعالیت‌ها و برنامه‌های آن، کمک به برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های شورای دانش‌آموزی و ارائه پیشنهادهای عملی برای تقویت شورای دانش‌آموزی، همکاری قابل قبولی با شوراهای دانش‌آموزی مدارس داشته‌اند. بدین ترتیب می‌توان اذعان داشت که هر دو گروه (نمایندگان مدیر و دانش‌آموزان) همکاری مدیریت مدارس با شوراهای مذکور را تأیید کرده‌اند. میانگین میزان همکاری مذکور از دید نمایندگان مدیران و دانش‌آموزان به ترتیب برابر با ۴/۲۶ و ۳/۶۸ بوده و میانگین کل نیز برابر با ۳/۹۷ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد است.

۲) در تحلیل استنباطی میانگین‌های اظهار شده درباره‌ی میزان همکاری مدیریت مدارس راهنمایی با شوراهای دانش‌آموزی «T» محاسبه شده برای اظهارات هر دو گروه در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است، بنابراین فرضیه صفر (همکاری پایین‌تر از متوسط مدیریت مدارس با شوراهای مذکور) رد شده و به عبارت دیگر، اظهارات پاسخگویان به لحاظ آماری معنادار بوده است (جدول شماره یک).

جدول شماره ۱

بررسی فرضیه صفر درباره‌ی همکاری غیر مؤثر مدیریت مدارس

با شوراهای دانش‌آموزی

ابزار	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	t	مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0.01$
پرسشنامه نماینده مدیر	۳۰	۴/۲۶	۲۹	۰/۵۸	۱۶/۶۲۷	۲/۴۵
پرسشنامه دانش‌آموزان	۳۰۰	۲/۶۸	۲۹۹	۱/۰۲	۲۰/۰۵۴	۲/۳۲

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m > 3$$

تحلیل نتایج سؤال سه

۱) تحلیل نتایج سومین سؤال پژوهش (توانایی شوراهای دانش‌آموزی برای برنامه‌ریزی و آماده کردن مجموعه‌ای متنوع از فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی به چه میزان بوده است؟) بیانگر آن است که براساس نتایج چک لیست مشاهده، شوراهای مذکور در کارکرد برنامه‌ریزی؛ به مؤلفه‌هایی از جمله؛ شناسایی انواع فعالیت‌های مشارکتی مناسب باری کمیته‌ها و برنامه‌ریزی برای اجرای مطلوب انواع فعالیت‌های مشارکتی بیشترین توجه را داشته‌اند؛ به طوری که میانگین به دست آمده از کارکرد مذکور عدد ۳/۴۴ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد است.

۲) در تحلیل استنباطی میانگین مشاهدات انجام شده از کارکرد برنامه‌ریزی «T» محاسبه شده در سطح $P \leq 0.01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر بوده است، بنابراین فرضیه صفر (توجه پایین‌تر از متوسط شوراهای مذکور به کارکرد مذکور) رد شده و نتایج مشاهدات درباره‌ی میزان توجه به کارکرد مذکور به لحاظ آماری معنادار بوده است (جدول شماره دو).

جدول شماره ۲

بررسی فرضیه سفر در خصوص غیر مؤثر بودن ساز و کار برنامه‌ریزی در

عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس

ابزار	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	t	مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0/01$
چک لیست مشاهده	۳۰۰	۲/۴۴	۲۹۹	۰/۹۵۵۳	۱۷/۲۲۵	۲/۷۲۲

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m)3$$

تحلیل نتایج سؤال چهار

۱) تحلیل نتایج چهارمین سؤال پژوهش (توانایی شوراهای دانش‌آموزی در جذب و سازماندهی دانش‌آموزان در انواع فعالیت‌های مشارکتی آموزشی، به چه میزان بوده است؟) بیانگر آن است که براساس نتایج چک لیست مشاهده، شوراهای مذکور در کارکرد جذب و سازماندهی به مؤلفه‌هایی از جمله تعیین مسؤول برای انواع فعالیت‌های مشارکتی مطرح در کمیته‌ها و عضوگیری به موقع از میان دانش‌آموزان برای کمیته‌های گوناگون شورای دانش‌آموزی بیشترین توجه را داشته‌اند، به طوری که میانگین به دست آمده از کارکرد مذکور عدد ۳/۴۱ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد است.

۲) در تحلیل استنباطی، میانگین مشاهدات انجام شده از کارکرد جذب و سازماندهی «T» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده، بنابراین فرضیه صفر (توجه پایین‌تر از متوسط شوراهای مذکور به کارکرد مذکور) رد شده است و نتایج مشاهدات درباره‌ی میزان توجه به کارکرد مذکور به لحاظ آماری معنادار بوده است (جدول شماره سه).

جدول شماره ۳

بررسی فرضیه صفر در خصوص غیر مؤثر بودن ساز و کار سازماندهی در عملکرد

شوراهای دانش‌آموزی مدارس

مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0/01$	t	انحراف معیار	درجه آزادی	میانگین	تعداد	ابزار
۲/۳۲	۱۵/۰۷۵	۱/۰۵۹	۲۹۹	۳/۴۱	۳۰۰	چک لیست مشاهده

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m > 3$$

تحلیل نتایج سؤال پنجم

۱) تحلیل نتایج پنجمین سؤال پژوهش (توانایی شوراهای دانش‌آموزی در هدایت و مدیریت اجرایی فعالیت‌های مشارکتی آموزشی به چه میزان بوده است؟) بیانگر آن است که براساس نتایج چک لیست مشاهده، شوراهای مذکور در کارکرد هدایت و مدیریت اجرای به مؤلفه‌هایی از جمله، برقراری روابط دوستانه میان اعضای شورا، مسؤولان کمیته‌ها و اعضای هر کمیته، برگزاری جلسات مداوم میان اعضای کمیته‌ها با اعضای اصلی شورای دانش‌آموزی مدرسه و یاری دادن به اعضای کمیته‌ها و حمایت واقعی از آن‌ها، بیشترین توجه را داشته‌اند؛ به طوری که میانگین به دست آمده از کارکرد مذکور عدد ۳/۷۳ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد است.

۲) در تحلیل استنباطی میانگین مشاهدات انجام شده درباره‌ی کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی «T» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است، بنابراین فرضیه صفر (توجه پایین‌تر از متوسط شوراهای مذکور به کارکرد مذکور) رد شده و نتایج مشاهدات درباره‌ی میزان توجه به کارکرد مذکور به لحاظ آماری معنادار بوده است (جدول شماره چهار).

جدول شماره ۴

بررسی فرضیه صفر درباره‌ی غیر مؤثر بودن ساز و کار هدایت و مدیریت اجرایی
در عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس

ابزار	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	t	مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0/01$
چک لیست مشاهده	۳۰۰	۳/۷۳	۲۹۹	۰/۹۷۹۰	۱۹/۹۰۴	۲/۳۲

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m)3$$

تحلیل نتایج سؤال شش

(۱) تحلیل نتایج ششمین سؤال اصلی پژوهش (توانایی شوراهای دانش‌آموزی در ارزیابی و بهبود فعالیت‌های مشارکتی آموزشگاهی به چه میزان بوده است؟) بیانگر آن است که براساس نتایج چک لیست مشاهده، شوراهای مذکور در کارکرد ارزیابی به مؤلفه‌هایی از جمله؛ گردآوری منظم داده‌ها از عملکرد کمیته‌های گوناگون شورای دانش‌آموزی و ارزیابی مداوم آن‌ها بیشترین توجه را داشته‌اند؛ به طوری که میانگین به دست آمده از کارکرد مذکور عدد ۳/۲ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد است.

(۲) در تحلیل استنباطی میانگین مشاهدات انجام شده از کارکرد ارزیابی (T) محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است، بنابراین فرضیه صفر (توجه پایین‌تر از متوسط شوراهای مذکور به کارکرد مذکور) رد شده و نتایج مشاهدات درباره‌ی میزان توجه به کارکرد مذکور به لحاظ آماری معنادار بوده است (جدول شماره پنج).

جدول شماره ۵

بررسی فرضیه صفر درباره‌ی غیر مؤثر بودن ساز و کار ارزیابی در عملکرد
شوراهای دانش‌آموزی مدارس

ابزار	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	t	مقدار بحرانی در سطح $P \leq 0/01$
چک لیست مشاهده	۳۰۰	۳/۲	۲۹۹	۱/۱۵۷۲	۱۰/۵۷۷	۲/۳۲

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m)3$$

تحلیل نتایج سؤال هفت

۱- تحلیل‌های استنباطی از بررسی وجود تفاوت‌های معنادار در داده‌های خاص از سؤال اول پژوهش، نشان‌دهنده‌ی عدم وجود تفاوت معنادار برحسب متغیرهای تعدیل‌کننده، نوع مدرسه پسرانه و دخترانه ناحیه، سابقه خدمت مدیر، سطح تحصیلات مدیر، جنس مدیر و جنس نماینده وی در شورا در نتایج حاصل از ابزار پژوهش بوده است.

۲- تحلیل‌های استنباطی از بررسی وجود تفاوت‌های معنادار در داده‌های حاصل از سؤال دوم پژوهش، مبین وجود تفاوت معنادار میان داده‌های پرسشنامه دانش‌آموزان درباره‌ی میزان همکاری مدیریت مدرسه راهنمایی با شوراهای دانش‌آموزی برحسب متغیرهای جنس و ناحیه بوده است، به طوری که « T » محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ از مقدار بحرانی جدول بزرگتر بوده است بنابراین، دانش‌آموزان دختر (مدارس دخترانه) به طور معناداری میزان همکاری مذکور را بیش از پسران ارزیابی کرده‌اند (جدول شماره شش).

جدول شماره ۶

تفاوت معنی‌داری میان اظهارات دانش‌آموزان درباره‌ی میزان همکاری مدیریت مدارس

با شوراهای دانش‌آموزی

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانس‌ها		ارزش t	درجه آزادی	معناداری	خطای استاندارد
			F	احتمال				
دختر	۱۴	۳/۹۷۴۷	۳۹/۳۸۱	۰/۰۰۰	۵/۱۶۸	۳۹۸	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱۶
پسر	۱۶	۳/۳۹۱۱			۵/۱۶۸	۳۳۹/۶۹۸	۰/۰۰۰	۱/۲۱۹۷

از سوی دیگر، « F » محاسبه شده برحسب متغیر ناحیه نیز، در سطح $P \leq 0/01$ معنی‌دار بوده است. آزمون مقایسه زوجی اختلافی میانگین‌ها (توکی) تفاوت مذکور را میان دانش‌آموزان ناحیه سه با نواحی چهار و پنج نشان داده است (ناحیه سه از پایگاه اقتصادی و اجتماعی بسالانتری برخوردار است) (جدول شماره هفت).

جدول شماره ۷

تفاوت معنی داری میان اظهارات دانش آموزان نواحی پنجگانه شهر اصفهان درباره‌ی میزان همکاری مدیریت مدارس با شوراهای دانش آموزی

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۸۰۷۰	۰/۷۴۴۲	۸/۲۶۵	۰/۰۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۴/۱۴۱۲	۰/۶۲۸۸		
ناحیه سه	۸۰	۴/۰۸۳۳	۰/۷۰۷۵		
ناحیه چهار	۷۰	۳/۳۳۸۴	۰/۶۵۳۳		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۵۴۳۷	۱/۵۱۵۷		

۳- تحلیل های استنباطی از بررسی وجود تفاوت های معنادر در دله های حاصل از سؤال سوم پژوهش، نشان دهنده وجود تفاوت معنادر میان دله های چک لیست مشاهده در کارکرد برنامه ریزی بر حسب متغیرهای ناحیه و پایه تحصیلی بوده است. «F» محاسبه شده بر حسب متغیرهای ناحیه و پایه تحصیلی در سطح $P \leq 0/01$ معنادر بوده است. آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین هلاتوکی تفاوت مذکور را میان عملکرد دانش آموزان ناحیه سه با نواحی چهار و پنج و همچنین عملکرد دانش آموزان پایه اول با دانش آموزان پایه دوم نشان داده است. در حقیقت، میزان کارکرد گروه های مذکور، بیش از سایر گروه ها ارزیابی شده است (جنول های شماره هشت و نه).

جدول شماره ۸

تفاوت معنی داری میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی میزان کارکرد برنامه ریزی شوراهای دانش آموزی مدارس بر حسب نواحی پنجگانه شهر اصفهان

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۸۰۷۰	۰/۶۱۱۸	۱۲/۲۰۳	۰/۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۳/۵۵۹۴	۰/۶۵۸۱		
ناحیه سه	۸۰	۳/۸۶۹۰	۰/۶۵۳۲		
ناحیه چهار	۷۰	۳/۱۲۰۷	۰/۷۱۷۱		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۲۵	۰/۸۵۵۳		

جدول شماره ۹

تفاوت معنی‌داری میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی میزان کارکرد برنامه‌ریزی

شورای دانش‌آموزی مدارس برحسب پایه‌های تحصیلی سه‌گانه

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۹۰	۳/۶۲۶۴	۰/۷۹۰۹	۳/۲۶۸	۰/۰۳۹
ناحیه دو	۱۱۰	۳/۴۸۴۸	۱/۰۲۵۵		
ناحیه سه	۱۰۰	۳/۴۷۱۴	۰/۹۹		

۴- تحلیل‌های استنباطی از بررسی وجود تفاوت‌های معنادار در داده‌های حاصل از سؤال چهارم پژوهش، نشان‌دهنده‌ی وجود تفاوت معنادار میان داده‌های چک لیست مشاهده در کارکرد جذب و سازماندهی برحسب متغیرهای ناحیه و پایه تحصیلی بوده است. «F» محاسبه شده برحسب متغیرهای ناحیه و پایه تحصیلی در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بوده است. آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها (توکی) تفاوت مذکور را میان دانش‌آموزان سه با نواحی پنج و چهار و همچنین دانش‌آموزان پایه اول با دانش‌آموزان پایه دوم نشان داده است (جدول‌های شماره ده و یازده).

جدول شماره ۱۰

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد سازماندهی

شوراهای دانش‌آموزی مدارس برحسب نواحی پنجگانه شهر اصفهان

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۵۶۱۴	۱/۰۲۲۷	۹/۴۴۸	۰/۰۲۷
ناحیه دو	۴۰	۳/۸۵۸۶	۰/۵۷۶۰		
ناحیه سه	۸۰	۳/۹۰۹۵	۰/۸۳۲۵		
ناحیه چهار	۷۰	۳/۱۲۹۳	۰/۸۴۲۲		
ناحیه پنج	۸۰	۳/۱۳۹۶	۱/۳۸۲۹		

جدول شماره ۱۱

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد سازماندهی

شوراهای دانش‌آموزی مدارس برحسب پایه‌های تحصیلی سه گانه

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
پایه یک	۹۰	۲/۶۷۷۷	۰/۸۱۶۸	۳/۹۵۲	/۰۰۰۰
پایه دوم	۱۱۰	۳/۱۸۶۴	۱/۱۳۳۴		
پایه سوم	۱۰۰	۳/۳۳۶۷	۱/۱۳۳۴		

۵- تحلیل‌های استنباطی از بررسی وجود تفاوت‌های معنادار در داده‌های حاصل از سؤال پنجم پژوهش، نشان‌دهنده‌ی وجود تفاوت معنادار میان داده‌های چک لیست مشاهده در کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی برحسب متغیرهای جنس و ناحیه بوده است؛ به طوری که «T» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بوده است و دانش‌آموزان دختر به طور معناداری در کارکرد مذکور بهتر از پسران نمایان ساخته‌اند (جدول شماره دوازده).

جدول شماره ۱۲

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد هدایت و

مدیریت اجرایی شوراهای دانش‌آموزی مدارس برحسب جنس دانش‌آموزان

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانس‌ها		ارزش t	درجه آزادی	معناداری	خطای استاندارد
			F	احتمال				
دختر	۱۴۰	۳/۸۴۲۲	۲۹/۴۵۸	/۰۰۰۰	۳/۹۳۵	۳۹۸	/۰۰۰۰	۰/۶۴۵۰
پسر	۱۶۰	۳/۴۰۷۸			۳/۹۳۵	۲۲۹/۷۷۹	/۰۰۰۰	۱/۱۸۸۴

از سوی دیگر، برحسب متغیر ناحیه نیز، «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بوده است. آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها (توکی) تفاوت مذکور را میان دانش‌آموزان ناحیه سه با دانش‌آموزان نواحی چهار و پنج نشان داده است. در حقیقت، میزان کارکرد گروه‌های مذکور، بیش از سایر گروه‌ها ارزیابی شده است (جدول شماره سیزده).

جدول شماره ۱۳

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی شوراهای دانش‌آموزی مدارس برحسب نواحی پنجگانه شهر اصفهان

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰		۰/۸۵۰۲	۵/۷۰۵	۰/۰۰۰
ناحیه دو	۳۰	۳۳/۸۹۰	۰/۷۰۰۶		
ناحیه سه	۸۰	۳۰-/۲۵۴	۰/۶۲۸۶		
ناحیه چهار	۷۰	۳۳۳/۱۳۴	۰/۶۸۲۵		
ناحیه پنج	۸۰		۱/۲۳۳۴		

۶) تحلیل‌های استنباطی از بررسی وجود تفاوت‌های معنادار در داده‌های حاصل از سؤال ششم پژوهش، نشان‌دهنده‌ی تفاوت معنادار میان داده‌های چک لیست مشاهده در کارکرد ارزیابی برحسب متغیرهای جنس و ناحیه بوده است؛ به طوری که «T» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بوده است. بنابراین، دانش‌آموزان دختر به طور معناداری کارکرد مذکور را بهتر از پسران نمایان ساخته‌اند (جدول شماره چهارده). از سوی دیگر، برحسب متغیر ناحیه نیز، «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/01$ معنادار بوده است. آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها (توکی) تفاوت مذکور را میان دانش‌آموزان ناحیه سه با دانش‌آموزان نواحی چهار و پنج نشان داده است. در واقع، میزان کارکرد گروه‌های مذکور، بیش از سایر گروه‌ها ارزیابی شده است (جدول شماره پانزده).

جدول شماره ۱۴

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد ارزیابی شوراهای دانش‌آموزی مدارس برحسب جنس دانش‌آموزان

عامل	تعداد	میانگین	آزمون همسانی واریانس‌ها		ارزش t	درجه آزادی	معناداری	خطای استاندارد
			F	احتمال				
دختر	۱۴۰	۳/۳۷۳۴	۳۱/۰۵۴	۰/۰۰۰	۲/۵۳۴	۲۸۹	۰/۰۱۲	۰/۹۱۵۵
پسر	۱۶۰	۲/۰۳۸۹			۲/۵۳۴	۲۶۳/۳۳۳	۰/۰۱۲	۱/۳۳۸۸

جدول شماره ۱۵

تفاوت معنادار میان نتایج چک لیست مشاهده درباره‌ی چگونگی کارکرد ارزیابی

شوراهای دانش‌آموزی برحسب نواحی پنجگانه شهر اصفهان

منبع تغییرات	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	احتمال
ناحیه یک	۳۰	۳/۵۹۶۵	۱/۱۲۵۲	۱۲/۱۵۵	/۰۰۰
ناحیه دو	۴۰	۳/۵۱۰۱	-/۸۹۳۶		
ناحیه سه	۸۰	۳/۸۴۵۲	-/۸۰۳۲		
ناحیه چهار	۷۰	۲/۸۰۹۵	۱/۰۳۵۲		
ناحیه پنج	۸۰	۲/۹۱۶۷	۱/۳۵۹۴		

بحث و نتیجه‌گیری

۱. نتایج حاصل بیانگر آن است که در کلیه مدارس نمونه پژوهش، شوراهای دانش‌آموزی تشکیل شده است هر چند که نمود درصد مدارس تا پایان آبان ماه و مابقی پس از آن شوراهای دانش‌آموزی را تشکیل داده‌اند. همه‌ی شوراهای با برگزاری انتخابات دانش‌آموزی شکل گرفته‌اند و در کلیه موارد نیز، مدیر نماینده‌ای را در شورا مشخص کرده بود. از سوی دیگر، بیش از هشتاد درصد از مجموع کمیته‌های هشتگانه تصریح شده در آیین‌نامه شوراهای دانش‌آموزی نیز در مدارس تشکیل شده و میانگین کل جلسات تشکیل شده ۳/۸ جلسه بوده است.

نتیجه مذکور ضمن تأیید یافته‌های پت‌مور و مک ایتتایر (۲۰۰۲)، آلدرسون (۲۰۰۲)، محمدی، احمدی و شکوهی (۱۳۷۹)، اسکندری و احمدی (۱۳۷۷) و خیرایی و محبی (۱۳۷۹)، و حتی بیش از یافته‌های آنان شوراهای دانش‌آموزی را مورد توجه و استقبال، ارزیابی کرده است. بنابراین در کل و به لحاظ کمی شوراهای ایجاد شده‌اند، ولی سؤال اساسی‌تر، کیفیت برگزاری و تداوم شوراهاست. بدیهی است کیفیت و قدرت شوراهای در برگزاری انواع کمیته‌ها و فعالیت‌های مشارکتی، بازتابی از میزان همکاری مدیریت مدارس با آنان و همچنین، سطح و کیفیت کارکردهای چهارگانه مورد بحث در هر یک از کمیته‌های مذکور است.

۲. مدیریت مدارس با حضور فعال نماینده مدیر در جلسات شورا، حمایت از فعالیت‌ها و برنامه‌های آن و ارائه پیشنهادهای عملی برای تقویت شوراهای دانش‌آموزی، با شوراهای مذکور همکاری مطلوبی داشته‌اند. دانش‌آموزان نیز، در اظهارات خویش، همکاری مذکور را تأیید کرده‌اند. میزان همکاری مذکور از دید نمایندگان مدیران و دانش‌آموزان در حد زیاد و معنادار بوده است.

یافته‌های مذکور با نتایج هیتی و پیل (۱۹۹۴) مبنی بر این‌که شوراهای دانش‌آموزی فرصت‌هایی را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهند که در حل مسایل، اشتراک نظر، تبادل آرا و اداره پروژه‌ها، رهبری را بیاموزند و عملی سازند و همچنین با نتایج محمدی، احمدی و شکوهی (۱۳۷۹) درباره‌ی موافقت مدیران و مربیان با تشکیل شورای دانش‌آموزی، و از سوی دیگر با نتایج خیرایی و محبی (۱۳۷۹) درباره‌ی همکاری مطلوب مدیر و مسؤلان مدرسه در راستای راه‌اندازی شوراهای دانش‌آموزی همخوان است. به علاوه این نتایج با نتایج چاپچیان (۱۳۷۹) درباره‌ی ضریب بالای مفید بودن شوراهای دانش‌آموزی در نظر مدیران واحدهای آموزشی و مسؤلان آموزشی و این‌که این شوراها را عاملی برای تقویت روحیه مشارکت و مسؤلیت‌پذیری و ارتقای اعتماد به نفس دانش‌آموزان ارزیابی کرده‌اند هماهنگ است.

۳. مسؤلان مدارس دخترانه و همچنین، دست‌اندرکاران مدارس ناحیه سه شهر اصفهان بیش از سایر مدارس و نواحی با شوراهای دانش‌آموزی همکاری داشته‌اند. این امر از یک سو مؤید یافته‌های گارتون و پرات (۱۹۹۱)، رحیمی (۱۳۷۲) و فقیهی (۱۳۷۷) درباره‌ی علاقه بیشتر دختران به فعالیت‌های مشارکتی آموزشی است و از سوی دیگر تأییدکننده یافته‌های پژوهش‌هایی چون، مک نیل (۱۹۹۸) و گراندی (۱۹۹۳) درباره‌ی توانایی و تمایل بیشتر دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالاتر، برای مشارکت در فعالیت‌های مذکور و طبعاً حمایت و پشتیبانی والدین آن‌ها از این فعالیت‌ها و الزام مدارس این مناطق از

منش، رفتار و حتی انتظارات والدین مذکور بوده است. در حقیقت در پژوهش‌های؛ گارتون و پرات (۱۹۹۱) رحیمی (۱۳۷۲) و فقیهی (۱۳۷۷) نیز این موضوع نمایان شده بود که دختران از فعالیت‌های مشارکتی بیشتر استقبال می‌کنند که در این‌جا نیز این امر به طور غیر مستقیم با درخواست‌ها و تمایلات آنان در مدارس دخترانه بروز یافته است و طبعاً دست‌اندرکاران مدارس دخترانه نیز بیشتر با آن‌ها همراهی کرده‌اند.

۴. میانگین میزان توجه شوراهای دانش‌آموزی مدارس راهنمایی شهر اصفهان به کارکردهای برنامه‌ریزی (شناسایی انواع فعالیت‌های مشارکتی مناسب برای کمیته‌ها و برنامه‌ریزی برای اجرای مطلوب انواع فعالیت‌های مشارکتی)، جذب و سازماندهی (تعیین مسؤول برای کمیته‌های گوناگون شورای دانش‌آموزی مدرسه، تعیین مسؤول برای انواع فعالیت‌های مشارکتی مطرح در کمیته‌ها و عضوگیری به موقع از میان دانش‌آموزان برای کمیته‌های شورای دانش‌آموزی)، هدایت و مدیریت اجرایی (برقراری روابط دوستانه میان اعضای شورا، مسؤولان کمیته‌ها و اعضای هر کمیته، برگزاری جلسات منظم میان اعضای کمیته‌ها با اعضای اصلی شورای دانش‌آموزی مدرسه و یاری دادن به اعضای کمیته‌ها و حمایت واقعی از آن‌ها) و ارزیابی (گردآوری منظم داده‌ها از عملکرد کمیته‌های شورای دانش‌آموزی و ارزیابی مداوم از عملکرد آن‌ها به ترتیب برابر با ۳/۴۴، ۳/۴۱، ۳/۷۳ و ۳/۲ بوده که به لحاظ توصیفی در حد زیاد و به لحاظ استنباطی معنادار است. به عبارت دیگر، کارکردهای لازم برای ایفای نقش مطلوب شوراهای دانش‌آموزی به خوبی برقرار شده است.

۵. عمده‌ترین توجه شوراهای دانش‌آموزان به کارکرد هدایت و مدیریت اجرایی فعالیت‌های مشارکتی و پس از آن به ترتیب به کارکردهای برنامه‌ریزی، جذب و سازماندهی و ارزیابی بوده است.

۶. یافته‌ها حاکی از آن است که در کارکرد برنامه‌ریزی عملکرد دانش‌آموزان ناحیه سه و به ویژه در پایه اول مطلوب‌تر از سایر گروه‌های دانش‌آموزان بوده است. بنابراین در مجموع کارکردها؛ عملکرد دانش‌آموزان ناحیه سه به طور برجسته‌ای مطلوب‌تر از عملکرد سایر گروه‌ها بوده و در زمینه کارکرد برنامه‌ریزی عملکرد مطلوبی داشته است. لازم به ذکر است ناحیه سه شهر اصفهان از طبقه اقتصادی و اجتماعی بالاتری برخوردارند و این امر با نتایج پژوهش‌های مک‌نیل (Mc) (۱۹۹۸) و گراندی (۱۹۹۳) همخوان است.

از سوی دیگر، دانش‌آموزان پایه اول در کارکردهای؛ برنامه‌ریزی و جذب و سازماندهی عملکرد مطلوب‌تری از سایر گروه‌های مورد بررسی داشته‌اند. این امر با یافته‌های پژوهش‌های رحیمی (۱۳۷۲) و فقیهی (۱۳۷۷) درباره‌ی تأثیر کمبود وقت و سنگینی دروس بر عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاه همخوان است. دیگر این‌که، در کارکرد ارزیابی نتایج عملکرد دختران به طور معناداری از پسران مطلوب‌تر بوده که این امر با یافته‌های گارتون و پرات (۱۹۹۱)، رحیمی (۱۳۷۲) و فقیهی (۱۳۷۷) همخوان است.

پیشنهادهای عملی

۱- شوراهای دانش‌آموزی مدارس و چگونگی آن‌ها، بازتاب اندیشه‌ها و اعتقادات مدیران مدارس و نمایندگان آن‌ها در شوراهای دانش‌آموزی است. بنابراین پیشنهاد می‌شود از کسانی برای تصدی این سمت استفاده شود که به لحاظ فکری و شخصیتی، اهل مشارکت، مشورت و هم‌فکری باشند.

۲- طی برنامه‌های بازآموزی، کارآموزی، کارآگاههای آموزشی و دوره‌های تربیت معلم ضمن خدمت، مدیران مشارکت‌جوی و نمایندگان آنان را به توانایی‌ها و صلاحیت‌های لازم به منظور انجام دادن هر چه مطلوب‌تر وظیفه خطیر خویش آشنا سازند و شیوه‌ها و کارکردهای بنیادی مدیریت مشارکتی (برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی) را به آنان آموزش دهند.

۳- توجه به ویژگی‌های شخصیتی و روانی و علاقمندی‌های دانش‌آموزان در طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی از شروط اساسی طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی است. مریبان لازم است که علاقمندی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان را درباره‌ی انواع فعالیت‌های مشارکتی جویا شوند و سپس با مشارکتی اعضای شورای دانش‌آموزی، مطلوب‌ترین فعالیت‌های مشارکتی را طراحی و اجرا نمایند.

۴- مدیریت مدرسه لازم است، تحت نظارت کافی خود، امکانات و اختیارات لازم را برای انجام دادن فعالیت‌های مشارکتی در اختیار شورای دانش‌آموزی مدرسه و اعضای آن بگذارد.

۵- در میان کارکردهای گوناگون مدیریت مشارکتی بیش از پیش به مقوله ارزیابی و به کارگیری مطلوب آن در طراحی و اجرای فعالیت‌های مشارکتی شورای دانش‌آموزی توجه شود.

۶- از تجارب و اندیشه‌های مدیران شایسته و برجسته زن که توانسته‌اند، عرصه مطلوبی را برای مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس و از جمله شوراهای دانش‌آموزی فراهم سازند، استفاده شود.

۷- در مدارس که دانش‌آموزان دارای فعالیت‌های مشارکتی مطلوب و شوراهای دانش‌آموزی فعال بوده‌اند، از دانش‌آموزان فعال در کمیته‌های شورای دانش‌آموزی و همچنین اعضای اصلی شوراهای دانش‌آموزی مدرسه، تقدیر و قدردانی به عمل آید.

۸- شوراهای دانش‌آموزی، به لحاظ کمی، در حدی قابل توجه در مدارس شکل گرفته‌اند، لازم است از این پس در راستای کیفیت بخشی به آن‌ها طرح‌ها و برنامه‌هایی تدوین و به اجرا گذاشته شود.

۹- زمینه‌های توسعه شوراهای دانش‌آموزی در مدارس پسرانه دقیق‌تر شود و در راستای عوامل مؤثر در رشد مشارکت دانش‌آموزان پسر بیش از پیش تلاش شود.

۱۰- در مناطقی که خانواده‌ها از سطح اقتصادی و اجتماعی متوسط برخوردارند با حمایت، انجمن اولیا و مربیان، مدیران مدارس بهره‌گیری از ساز و کارهای مناسب ضرورت مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های اجتماعی برای خانواده‌ها روشن شود تا خانواده‌ها بیشتر مشوق و حمایت‌گر فرزندان خود در فعالیت‌های مشارکتی باشند.



فهرست منابع:

- اسکندری، حسین و حسن احمدی. (۱۳۷۸) «بررسی مقدماتی طرح شورای دانش آموزان دوره راهنمایی» دفتر توسعه و برنامه ریزی امور پرورشی.
- چایچیان، نسرین. (۱۳۷۹) «بررسی چگونگی اجرای طرح شوراهای دانش آموزی و جو حاکم بر دبیرستان های دولتی شهرستان های استان تهران» طرح پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- خیرایی، خیرا... و محمدعلی محبی (۱۳۷۹)، «بررسی نقش شوراهای دانش آموزی در رشد اجتماعی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر خرم آباد»، طرح پژوهشی شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان لرستان.
- دبیرخانه ی شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۷۸) «آیین نامه اجرایی مدرسه»، وزارت آموزش و پرورش.
- رحیمی، عزیزالله. (۱۳۷۲) «بررسی تأثیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی و عوامل آموزشی بر میزان مشارکت دانش آموزی در فعالیت های دبیرستان های شیراز»، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- سرای، حسن. (۱۳۷۲) «مقدمه ای بر نمونه گیری در تحقیق»، تهران، سمت.
- فقیهی، علیرضا. (۱۳۷۷) «بررسی نگرش دانش آموزان نسبت به انواع شکل های موجود در مدارس راهنمایی استان مرکزی» طرح پژوهشی شورای تحقیقات اداره ی کل آموزش و پرورش استان مرکزی.
- محمدی، داود و همکاران (۱۳۷۹) «بررسی چگونگی اجرای طرح شورای دانش آموزی در مدارس راهنمایی کشور در سال تحصیلی ۷۹-۷۸» وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی و تربیت بدنی.

- معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۷۸) «دستورالعمل تشکیل شورای دانش آموزی»، وزارت آموزش و پرورش.
- همت، محمدرضا. (۱۳۸۰) «بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش آموزی در مشارکت دانش آموزان در امور مدارس راهنمایی شهرضا»، طرح پژوهشی شورای تحقیقات اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان اصفهان.
- Alderson, P(2002). "School Students Views on School Councils and Daily Life at School." children & Socitey, V 14, n2, p121-34,
- Coladarci, T & Cobb, C.D (1996). "Extracurrucular Participation, School Size, and Achievement and Self-Esteem among High School Students: A National Look." Journal of Research in Rural Education, V12, n2. p92-103.
- Garton, A, F & pratt, C. (1991). "Leisure Activities of Adolescent SchoolStudents: Predictors of Participation and Interest." Journal of Adolescence, V14, n3, p305-21.
- Grandy, J. (1993). "Participation in Religious Activities by College-Bound High School Seniors". Evaluative Report.
- Heaty, J.A & Vik, Phil. (1994). "Elementary School Student Councils: A State wide Study". Journal of Principal, V74, nl, p31-32, 34.
- Mc Neal, R, B. (1998). "High School Extracurricular Activities Closed Structures and Stratifying patterns of participation". Journal of Educational Research, V91, n3, p183-91-jan.
- Patmor, G, L & Mc intyre, D,J. (2002). "Involving Students in School Decision Making". NASSP Bulletin, V83, n607, P74-78.
- Stevens, N, C & Peltier, G,L. (1994). " A Review of Research on small-School Student participation in Rural Education, V10, n2, P116-20.
- vorbberg, J,A. (1990). "Student Activities program: their Status and the Impact of the Reform Movement. "Evaluate Report.



پرويشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انساني